

Skovens drift

I den middelalderlige skov hentede man tømmer til huse, træ til redskaber, brændsel, gærdemateriale, frugter og nødder, og man udnyttede olden til svinehold og vildt til jagt.

Dele af skoven blev hegnet som ”haver” til græsning for heste, køer og får: Kohaven, Lammehaven og ”Rådmændenes Have” minder endnu om denne brug. Græsning fortsatte på engene i østsiden og langs åen til omkring 1960.

Ved at hugge el, ask og hassel helt ned, stævne dem, tvinger man dem til at skyde nye stammer, som kan høstes med mellemrum til gærdemateriale og skaf-ter m.m. Gamle stævnedes skovpartier med elletrunter findes endnu i Rådmanshaven.

Allerede i begyndelsen af 1800-tallet stod der en del ege i skoven, men bøgen dominerede overalt blandt med avnbøg og ask. Rådmanshaven har i mange år fungeret som lystskov. Spadserestier blev anlagt omkring 1840 efter opfordring fra Næstveds nystiftede ”Forskønnelsesforening”.

Den største påvirkning i nyere tid er utvivlsomt stormfaldet i 1967, hvor en betragtelig del af de gamle træer faldt.

Nye skud fra asketræ, som blev stormskadet i 1967

Plantelivet

Den overvejende frodige muldbund har en tæt forårsflora med hvid og gul anemone, vorterod, hulrodet lærkespore, bingelurt og skvalderkål som de mest fremtrædende. Den mærkelige, lyserøde snylteplante skælrod ses under bl.a. hæg og hassel. Langs åen ses også hjortetrøst, og i åen gror pilblad og pindsvineknop.

I ellesumpene vokser bl.a. gul iris, bittersød nat-skygge, vandmynte, engkabbeleje, springbalsamin og sværtevæld.

Skoven rummer flere sjældne svampe, bl.a. parasolhatte.

Dyrelivet

Trods byens nærhed og stort publikumsbesøg rummer den tætte skov en overraskende stor rådyrbestand. Den urørte skov skaber ideelle ynglebetingelser for hule-

rugende fugle, og skoven har en fin bestand af natugle, stor flagspætte, spætmejse og træløber. Af mejserne er især bestanden af sumpmejse tæt, men også musvit og blåmejse ses hyppigt. Der er generelt en tæt bestand af småfugle. Markante er bl.a. kernebidder, gærdesmutte og rødhals, som alle er relativt almindelige ynglefugle.

Skovens karakter langs åens bredder skaber om som-meren gode betingelser for grå fluesnapper. Om vinteren skaber ellekrattene gode fourageringsmuligheder for store flokke af grønsikken, og Susåen og dens bække er hver vinter opholdssted for et ret stort antal vandstære. Også isfluglen er en sjælden, men regelmæssig vinter-gæst.

Skovens historie

Stormanden Peder Bodilsen og hans familie stiftede i 1135 Skovkloster og gav bl.a. klosteret skoven Ladby Ore. Det nye kloster blev bygget i skoven. Da Skovkloster i 1560 blev til Herlufsholm, fulgte den omgivende skov med.

Næstveds borgere har gennem århundreder lejet sig til græsningsret i skoven og på overdrevet.

Susåens hovedløb forbi Herlufsholm er udrettet i 1810-14 som led i Danneskiold-Samsøes kanal fra Tystrup Sø til Karrebæk Fjord. Trækstien gik langs åens vestside. Ud for Herlufsholm lå en mindre stopsluse, og nede ved Slusehuset lå en kammer-sluse, som bragte prammene forbi Styrtet.

Fra 1815 holdt Det Borgerlige Fugleskydeselskab i Næstved til i Frederikslund/Lammehaven, hvor man i 1852 opførte en pavillon til selskabet. Man skød fra Lammehaven til fuglen på Fuglestangsholmen i Susåen.

Parti fra Susåen – set fra Lammehaven mod Rådmanshaven

HERLUFSHOLM GODS

RÅDMANDSHAVEN

– URØRT SKOV VED SUSÅEN

Illustration: Niels Haagen · Kortmateriale: Bent Børsting

COMING / 1 · 6453 8901

Herlufsholm Skole og Gods

Herlufsholm Skole og Gods er en stiftelse, der har som formål at drive Herlufsholm Kostskole. Stiftelsen blev dannet af Herluf Trolle og Birgitte Gøye i 1565; men ejendommen stammer fra 1135, hvor den blev skænket til etablering af et benediktinerkloster, som i middelalderen kaldtes Skovkloster. Stiftelsen ejer og driver fortsat skolen, som i dag er kostskole – men også med et betydeligt antal skolesøgende elever fra omegnen. I alt er der over 360 elever, heraf over 200 kostelever. På skolen optages både drenge og piger – i gymnasium og grundskole. Stiftelsen ejer Herlufsholm Gods med tilhørende skove og landbrug. Herlufsholm Kirke og Herlufsholm Kirkegård tilhører ligeledes stiftelsen, men anvendes af hele sognet.

HERLUFSHOLM
Grundlagt 1565

Herlufsholm Skole og Gods · Godskontoret

Herlufsholm Allé 170 · 4700 Næstved · Tlf. 55 72 01 01

Danmarks Naturfredningsforening

DANMARKS NATURFREDNINGSFORENING er en landsforening, hvis formål er at arbejde for bevarelse og forbedring af landets naturværdier gennem fredning, forureningsbekæmpelse og planlægning samt at skaffe befolkningen adgang til naturen.

DANMARKS NATURFREDNINGSFORENING

Masnedøgade 20 · 2100 København Ø · Tlf. 39 17 40 00

© Herlufsholm Skole og Gods, september 1998. Telefon 55 72 01 01. Udgivelsen er støttet med tilskud fra tips- og lottomidler til friluftslivet, Danmarks Naturfredningsforening og Næstved kommune.

Rådmandshaven

Rådmandshaven, som hører under Herlufsholm Skole og Gods, ligger ned til Susåen og er en særdeles afvekslende og meget frodig løvskov. Her er urørte skovpartier, ellesumpe og mange gamle træer. Mod øst støder Næstved by helt op til skoven. Skoven har været drevet ekstensivt siden begyndelsen af 1800-tallet.

Skovens status

Rådmandshaven og Lammehaven har fra 1997 haft status som urørt skov; men allerede i 1947 gennemførtes en delvis fredning. Den nordøstlige del af skoven blev omkring år 1900 plantet på landbrugsjord og drives fortsat som almindelig skov (lysegrøn signatur på kortet).

Fredningen som urørt skov medfører, at der ikke foretages nogen forstlig drift. Området skal udvikle sig helt frit på naturens egne præmisser, og f.eks. skal væltede træer blive liggende urørt. Kun langs de grusbelagte skovveje kan der foretages en vis sikkerhedsmæssig beskæring af træerne.

Skovens terræn

Terrænet er ret jævnt med en skråning ned mod Susåen. Ellebækken og andre vandløb risler gennem skoven ned mod Susåen.

I nordøst ligger et bakkedrag, der i modsætning til den øvrige skovs moræneler består af smeltevandssand og grus.

I østsiden og på den lave kærbund omkring Susåen og dens gamle, afskåne løb består jordbunden af tørv.

Skovens træer

Skoven er næsten ren løvskov og særdeles varieret. Her forekommer mange af de hjemmehørende løvtræarter i en alders- og artsmæssig usædvanlig afvekslende bland-skov: Bøg, eg, ask, rødel, elm, avnbøg, navr, ær, birk, fuglekirsebær, pil, røn og hæg. Skoven rummer flere 2-400 årige træer; men store dele af løvblandskoven er dog ret ung, groet frem efter det store stormfald i 1967. Løvblandskoven blev drevet i plukhugst indtil 1997.

På skovbunden ses stadig rester af store rodkager fra stormfaldene i 1967.

Skovens sydøstlige del er en ejendommelig, ældre urørt skov.

Størstedelen af skovens sydlige del er utvivlsomt overvejende selvsået naturskov.

Seværdigheder i Rådmandshaven

Rådmandshaven er en af landets ældste lystskove og nu urørt skov med stor artsrigdom.

- 1. Ældre urørt skov.** Her er store, op til 30 m høje, gamle aske med tæt underskov af hæg, hassel, hyl, tjørn og benved. De gamle asketræer er meget særprægede med store, synlige rod-net efter tørvejordens sammensynkning. Flere er hule som følge af råd på grund af tidligere stævning og ælde.

Væltet egetræ ved ellesumpen

- 2. Ellesumpe** og tilgroede enge langs Susåen og dens gamle, afsnørede åløb. Ellesumpene har dels gamle, dels yngre og flerstammede træer efter stævning i 1940'erne. Visse steder ses tæt underskov af bl.a. hæg og pil samt rørsump. På den høje bund i randen af ellesumpen står flere gamle ege, avnbøge og navr.

- 3. Hægen.** I Rådmandshaven vokser en af Danmarks fineste bestande af almindelig hæg. Den ses blomstrende i maj og kaldes derfor også majtræ.

Forekomsten regnes for at være naturlig og have vokset her, siden hægen indvandrede til landet for 8-9000 år siden. Den store bestand af hæg danner underskoven under de lyse kroner af ask og eg i den fugtige del af Rådmandshaven.

Blomstrende hæg

- 4. Pebervænget.** I Rådmandshaven lå Pebervænget, som årligt kostede 1 pund peber i leje. Digerne om Pebervænget, som nu er sprunget i skov, ses endnu.

- 5. Pinetum.**

Samling af mange forskellige nåltræarter plantet i tidsrummet fra 1891 til omkring 1960 på et sandet højdedrag. Samlingen er noget præget af stormfald, men her ses flere store eksemplarer af sjældnere nåltræer. På et gammelt gærde i vestsiden står en række gamle ege med vedbend.

- 6. Levende fortidsminder.**

I haverne ved vore gamle klostre dyrkedes mange planter, som anvendtes i datidens lægekunst. Flere af dem lever nu vildt i naturen omkring Herlufsholm.

Nogle er nærmest en plage som rød hestehov, kulsukker eller spansk køvel. Andre ser vi med venligere øjne på som hyl, baldrian, svaleurt eller den eksotiske kalmus ude i rørsumpen.

Rød hestehov kaldes også tordenskræppe (Thors måned = marts) eller pestilensurt. De knuste blade blev brugt mod pestbylder og sår, medens roden blev tygget som beskyttelse mod smitte. Planten er indført fra Sydeuropa, men kun som hanplanter, der formerer sig vegetativt.

Under skræpperne finder man ofte vinbjergsnegle, som også er indført fra sydligere himmelstrøg i middelalderen.

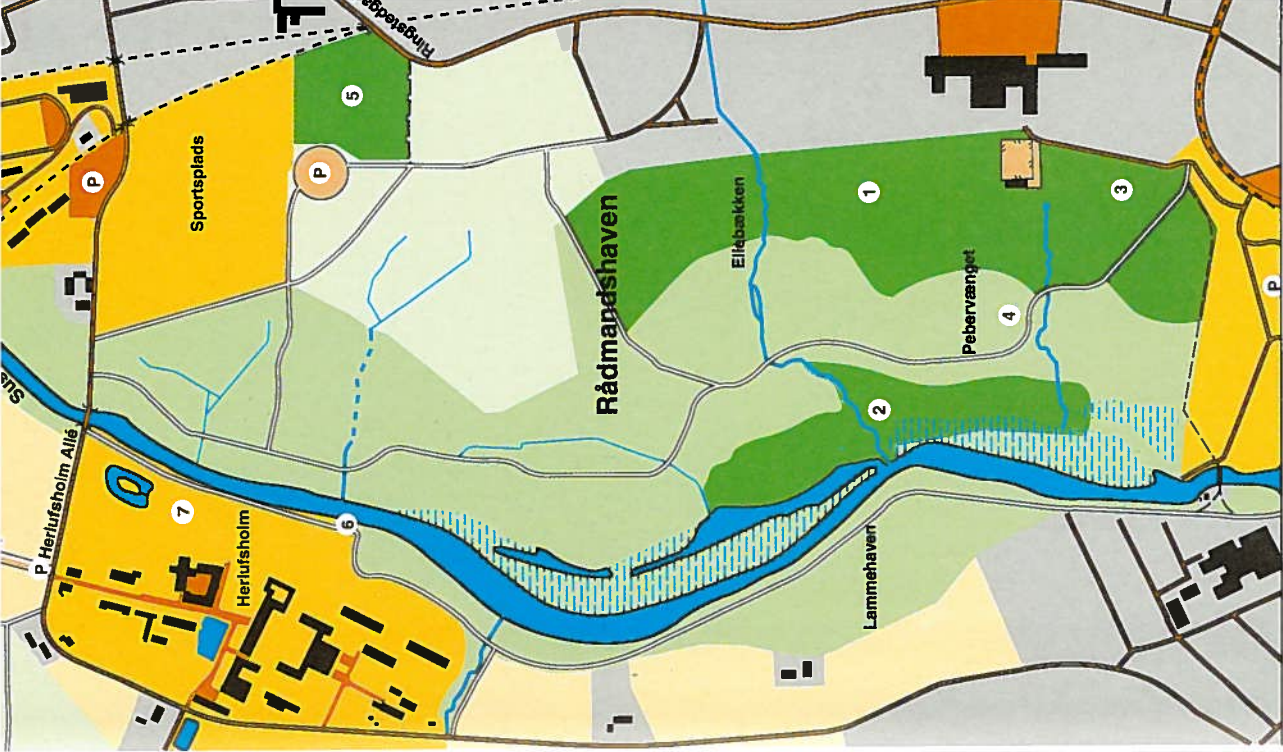

Rød hestehov ved Ellebækken

- 7. Nyhave.**

Mellem Herlufsholm og Susåen ligger Nyhave, skolens park. Oprindelig var der klosterhave på stedet. Den blev med tiden til et rent vildnis; men i 1700-tallet anlagde skolens forstander J.L. Holstein den første park, kaldet Nyhave. At den stadig bærer samme navn fortæller noget om traditionernes betydning på Herlufsholm!

Sin nuværende udformning fik Nyhave i 1960-erne, hvor daværende forstander Axel Reedtz Thott ændrede dens gamle udseende – en stor have – til en smuk park efter engelsk mønster. Man ser rester af en gammel kastaniealle lige øst for kirken. Ellers er det fritstående træer, der præger parken.

Kun de anlagte grusveje vedligeholdes og ryddes for væltede træer og nedfaldne grene. Tilstanden som urørt skov medfører, at publikum bør udvise særlig agtpagivenhed ved færdsel i skoven.

Der må køres i bil langs sportspladsen til P-pladsen ved Pinetum. I skoven er motorkørsel ikke tilladt for publikum. Ridning, lejrslagning og antændelse af bål er ikke tilladt. Hunde skal føres i snor. Vi opfordrer i øvrigt til at passe på naturen.

Al færdsel sker på eget ansvar.